

УДК 614.885:355(430:477.86):070

**ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА
НА ТЕРИТОРІЇ ПРИКАРПАТТЯ В ПЕРІОД
НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ НА СТОРІНКАХ
МІСЦЕВОЇ ЛЕГАЛЬНОЇ ПРЕСИ**

**ACTIVITIES OF THE RED CROSS IN THE
PRECARPATHIAN REGION DURING THE NAZI
OCCUPATION ON THE PAGES OF THE LOCAL
LEGAL PRESS**

Олійник О. В.,

аспірант кафедри всесвітньої історії,
Прикарпатський національний університет
ім.Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна),
e-mail: oleg93hist@meta.ua, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0001-5612-7236>

Oliynyk O. V.,

post-graduate student of the Department of
World History, Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University (Ivano-Frankivsk, Ukraine),
e-mail: oleg93hist@meta.ua, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0001-5612-7236>

Метою статті є дослідження проблеми висвітлення легальною пресою Станіславщини різних аспектів діяльності Українського та Німецького Червоного Хреста на території краю в період нацистської окупації.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові принципи об'єктивності, всебічності та історизму. У роботі використовуються проблемно-хронологічні, логічні та порівняльні методи.

В статті проаналізовано публікації прикарпатських часописів присвячені роботі Червоного Хреста на території краю. Розглянуто процес відновлення діяльності Українського Червоного Хреста в 1941 р., створення і функціонування окремих локальних філій організацій та участь у ньому місцевих жителів, на сторінках тогочасної періодики. Охарактеризовано висвітлення пресою Станіславщини ролі Українського та Німецького Червоного Хреста у процесі пошуку та опіки над військовополоненими. Проаналізовано вплив окупаційного режиму на специфіку висвітлення даної проблеми легальними прикарпатськими газетами.

Автором дослідження зроблено висновок про те, що публікації розміщені у друкованих видання Станіславщини засвідчують значну підтримку Червоного Хреста з боку місцевого населення та вагомий внесок даної організації у справі пошуку та допомоги полоненим. У повідомленнях даних часописів розглянуто малодосліджений процес формування і функціонування відділів Українського Червоного Хреста в таких населених пунктах, як Надвірна, Розатин та на території Покуття. Але одночасно при висвітленні червонохресної проблематики простежується суттєвий вплив пропаганди.

Ключові слова: Прикарпаття, Станіславщина, військовополонені, Український Червоний Хрест, Німецький Червоний Хрест.

The purpose of the article is to study the coverage of various aspects of the activity of the Ukrainian and German Red Cross on the territory of the region during the period of the Nazi occupation by the legal press of the Stanislaviv region.

The methodological basis of the research is the general scientific principles of objectivity, comprehensiveness and historicism. The problem-chronological, logical and comparative methods are used in the work.

The article analyzes the publications of the Carpathian periodicals devoted to the work of the Red Cross on the territory of the region. The process of restoration of activity of the Ukrainian Red Cross in 1941, creation and functioning of separate local branches of organizations and participation in it of local residents, on the pages of the periodical periodical is considered. The coverage of the role of the Ukrainian and German Red Cross in the search and care of prisoners of war was described by the press of the Stanislaviv region. The influence of the occupation regime on the specifics of coverage of this problem by the legal Carpathian newspapers is analyzed.

The author of the study concluded that the publications published in the Stanislaviv'skyi printed publications testified to the significant support of the Red Cross from the local population and the significant contribution of the organization to the search and assistance of the prisoners. In the reports of the journal data, the under-investigated process of formation and functioning of the Ukrainian Red Cross departments in such settlements as Nadvirna, Rohatyn

and in Pokuttya territory is considered. But at the same time, when illuminating the red-eye problem, the significant influence of propaganda is traced.

Keywords: Prikarpatya, Stanislavivshchyna, prisoners of war, Ukrainian Red Cross, German Red Cross.

Дана проблема є малодослідженою в українській історіографії, проте є цілий ряд праць, в яких розглянуто її окремі аспекти. Зокрема, безпосередньо діяльності Червоного Хреста присвячена стаття М. А. Срібної «Особливості діяльності відділів Українського Червоного Хреста на окупованих українських землях у 1941–1943 рр.» [16]. Проте діяльність організації в цій праці розглядається на основі спогадів, а не газетних статей і майже не має відомостей пов'язаних із територією Прикарпаття. Фрагментарно робота організації також висвітлюється у публікаціях О. Лисенка «Благодійні акції як формат соціальної солідарності в Західній Україні, 1939–1945» [8] та Є. Лисенка «Соціальне становище радянських військовополонених у роки Другої Світової війни» [7].

Вже у перші дні зайняття німецькою армією Львова наприкінці червня 1941 р. українські лікарі, не питаючи про урядовий дозвіл, негайно перебрали в свої руки майно радянської організації Червоного Хреста на вул. Личаківській, 54 та всіх місцевих медичних установ. Організація сітки червонохресних українських станиць швидко створювалась слідом за просуванням німецької армії на схід, охопивши згодом усі українські території. Новостворені відділи Українського Червоного Хреста (далі – УЧХ) відразу приступали до організації допомоги населенню [9; 16].

Не зважаючи на свій пропагандистський характер, досить цінним джерелом для вивчення діяльності цієї організації на території Галичини в цілому, і Прикарпаття зокрема, є місцева легальна преса періоду нацистської окупації. Проте, у своїх публікаціях періодичні видання, що виходили друком на території Прикарпаття почали розглядати діяльність УЧХ у Львові тільки з часу офіційного відновлення організації.

Зокрема, в часописі «Воля Покуття», що виходив друком у м. Коломия у номері за 7 вересня 1941 р. вказувалось: «У Львові повстав організаційний реферат Українського Червоного Хреста, якого завданням є організувати допомогу українським раненим та полоненим» [17]. Слід відзначити, що станом на другу половину 1941 р., внаслідок військових дій 1939 р. та розгортання німецько-радянської війни, дана проблема була досить актуальною для Станіславщини. Не очікуючи такої кількості військових бранців, німецьке командування вирішило у вересні 1941 р. відпустити значну їх частину додому. Окрім іншого, це пояснювалося бажанням отримати робочі руки на сільськогосподарських роботах, адже на селі майже не залишилося працездатних чоловіків [8]. Так, газета «Рогатинське слово» у номері за 1 листопада 1941 р. зазначала, що Український Червоний Хрест у Львові отримав відомості про звільнення з табору полонених у Холмі 70 000 українців [10]. А «Рогатинське слово»

від 17 листопада 1941 р. інформувало читачів про те, що «Більшими і меншими групами переходять через Рогатин звільнені Німецьким Командуванням з таборів українців. Заходами Червоного Хреста в Рогатині дістають вони харчі, нічліги та іншу поміч. Вигляд полонених жахливий. Деякі з них не одягнені, сливе босі, виснажені» [14]. У свою чергу видання «Калуський Голос» у статті «Допомогова акція українським полоненим» акцентувало увагу на проблемі опіки над тими полоненими, що станом на грудень 1941 р. залишалися у таборах. Зокрема, в публікації вказувалось: «Під сьогоднішню пору близько 150.000 полонених українців мусять зимувати в зимових таборах на території Генерал-Губернаторства». В даній статті також була подана детальна інструкція для створення на локальному рівні організаційної мережі, що мала надавати допомогу полоненим та розгорнуто описано вимоги до продуктів харчування, котрі передавали в зимові табори [3].

Далі в повідомленні газети «Воля Покуття» від 7 вересня 1941 р. було описано механізм здійснення товариством подальших організаційних заходів. Так, в статті вказувалось, що «Для цієї цілі Український Червоний Хрест буде провадити через організацію бюро. Централю Укр. Червоного Хреста поставила в цілому краю організувати місцеві клітини УЧХ, втягаючи до них у членство поголовно усіх українців. Клітини Червоного Хреста мають за завдання перебрати все майно советського Червоного Хреста по одержанню довіреності від централі. Протекторат над Укр. Червоним Хрестом перейняв Ексцеленція Митрополит граф Андрей Шептицький» [17].

В пресі також активно висвітлювалось створення та діяльність окремих місцевих організацій Українського Червоного Хреста. Повідомлення місцевої періодики свідчать про те, що організаційне оформлення локальних структур Українського Червоного Хреста відбувалось в різних місцевостях не одночасно. В деяких містах філії товариства оформили свою діяльність ще на початку серпня 1941 р. Так, до прикладу часопис «Українське слово», що виходив друком у Станіславіві, у випуску за 20 серпня 1941 р. вказував, що в м. Надвірна «Дня 4 серпня відбулися основуючі збори організації Українського Червоного Хреста. На зборах вибрали виділ товариства ухвалили перейти курс Червоного Хреста при міській поліклініці». В даному повідомленні була описана також і подальша діяльність надвірнянського відділу Червоного Хреста, яка виходячи з відомостей наявних у пресі, на цьому етапі в основному була зосередження на проведенні вище згаданих курсів. Зазначалось, що «Дня 6 серпня відбулася перша лекція під проводом др. Дутковського, дня 8 серпня друга, а дальші відбуватимуться два рази на тиждень». Подавалась також інформація про чисельний склад слухачів лекцій. Зокрема, стверджувалось, що курси відвідували близько 60 молодих дівчат, з яких «50 проц. має незакінчену початкову середню освіту» [19].

Окрім того, дане видання повідомляло своїх читачів про відновлення роботи локальних філій Червоного Хреста і за межами Станіславщини, зокрема в м. Самбір. У публікації присвяченій цьому питанню вказувалось: «Українське жіноцтво взялося до праці і відновило Червоний Хрест. Тут зорганізовано санітарні курси для жінок і дівчат». Далі в газеті, як і у випадку з описом діяльності надвірнянського відділу, вся увага була зосереджена на висвітленні функціонування курсів. Так, у повідомленні вказувалось: «На курсах крім медичних предметів вчать української мови, літератури, історії й географії та руханки. Для замісцевих курсанток подбано за приміщення і виживлення». Проте в цій публікації немає відомостей про чисельний склад учасників та осіб, що проводили викладання [4].

Разом з тим, слід відзначити той факт, що були населені пункти, в яких за свідченнями тогочасної періодики, УЧХ розгорнув свою діяльність значно пізніше. Так, у газеті «Рогатинське слово» в номері за 3 грудня 1941 р. повідомлялось, що Червоний Хрест в Рогатині був організований на початку жовтня. Справжня чисельність товариства невідома, оскільки в даній статті з цього приводу було зазначено наступне: «Членами стали сливе всі громадяни, а активну участь в праці беруть сливе всі громадянки Рогатина». В ній також акцентувалась увага на тому, що місцевому Червоному Хрестові «Велику допомогу дає місцева Українська Поліція, перед усім обувою та одягом».

Але слід відзначити і те, що у пресі про роботу даної організації в порівнянні з іншими вище згаданими локальними відділами Червоного Хреста є більше інформації, особливо в таких напрямках, як медичне забезпечення населення і допомога полоненим та масштаби цих заходів. Зокрема, в часописі вказувалось: «УЧХ має в своєму заряді кухню та допомагає Міському Шпиталеві. З його допомоги користає пересічно 10 полонених денно. ... Досі перейшло через станицю У.Ч.Х. 1247». Очоловала Червоний Хрест у Рогатині в даний період С. Шалаутова [25].

Діяльність УЧХ отримувала активну підтримку місцевого населення. На сторінках періодики збереглися численні свідчення про грошові пожертви мешканців Прикарпаття на користь Червоного Хреста. Досить поширеною практикою була публікація у газетах цілих списків приватних осіб та населених пунктів, що стали жертводавцями УЧХ. Усі вказані пожертви були здійснені у Краківських злотих (золотих), які офіційно були введені в обіг у Дистрикті Галичина 25 серпня 1941 р., а 8 вересня того ж року стали законним платіжним засобом у регіоні [6]. Так, у виданні «Українське слово» за 7 грудня 1941 р. подано наступні дані про зібрані жителями різних сіл грошові пожертви: «С. Чернів 283 зол.; Буківна 182,90; Середній Угринів 98; Вовчинець 90; Радча 23,21; Разом 677,11» [5]. У свою чергу часопис «Воля Покуття» у випуску від 18 січня 1942 р. опублікував повідомлення Українського Окружного Комітету в Коломиї про те, що для

УЧХ пожертви надали: «о. Пралат Русин 25 зл.; Березів Середній 113; Березів Вижній 160,85; Березів Школа 12,96; Акришори 53,72; Слобідка Лісна 311,25; О. Григорчук з Раківчика 65; Гр. кат. Уряд с. Мишин 32,30; Школа Іспас Долішний 68; Рангури 41,30; Грушів, Вол. Юрійчук 145; Гнідан Вол. 20; Воскрисінці 100» [18].

Такі пожертви передані Червоному Хрестові місцевими жителями в значній своїй мірі були призначені для допомоги військовополоненим, про що окремо наголошувалось у пресі. Зокрема, у випуску за 29 січня 1942 р. газета «Воля Покуття» вказувала, що для полонених українців «Дня 25 січня 1941 [очевидно 1942] р. на хрестинах у Іванюка Онофрія Миколи в с. Іспасі зложили на українських полонених суму 100 зл. (сто) ось такі громадяни: 1. По 10 зл. Іванюк Онофрій Миколи, Полянчук Михайло. 2. По 5 зл. Гоянюк Дмитро Івана, Іванюк Іван Леся, Дмитрук Василь Федора, Гаврилук Михайло Василя, Бежук Дмитро Николи, Іванюк Параска ж. Івана, Бежук Ольга ж. Дмитра...» – в даній публікації було подано повний список усіх жертводавців.

Далі у рубриці «Для полонених українців» зазначалось, що через редакцію часопису «Воля Покуття» Червоному Хрестові для полонених українців «зложили: Читальня «Просвіти» с. Камінка Велика зол. 250, «Жіноча Служба Укр[а]їні» Кути 50, Добровільні датки за оголошення в часоп. «Воля Покуття» – «Розшукуємо» 64. Разом вол. 364». З інформації розміщеної в даній колонці також випливає, що всі кошти зібрані для УЧХ в м. Коломия перераховувались на рахунок організації в банку «Покутський Союз» [2].

Окрім інформації про грошові пожертви, тогочасна періодика також публікувала дані про отриманні УЧХ від мешканців Прикарпаття у якості пожертв продукти харчування та одяг. До прикладу, у вище згаданому випуску видання «Воля Покуття» за 18 січня 1942 р. вказувалось: «Датки в харчах: Село Толуків: сухарі 137 кг., цибуля 55 кг., чісок 19 кг., сушу пів кг., фасолі 40 кг., крупок ячмінних 1 і пів кг., гороху 2 і пів кг., солонини 7 кг., смальцю пів кг., сорочок 16 шт., підштанців 5 шт., 1 штани. Село Рогиня: 1 пачка сухарів, 10–15 кг. кукурудзяних круп» [18].

Тогочасні видання друкували також і повідомлення про пожертви здійснені окремими приватними особами. Так, у часописі «Рогатинське слово» 3 грудня 1941 р. зазначалось: «Наш друг (ап.) Микола Нагірний з Яблонува, передав через нашу редакцію збірку на Український Червоний Хрест (полонені українці) суму 150 золотих» [1].

Місцева преса у даний період активно закликала громадськість всіляко сприяти діяльності Червоного Хреста та надавати допомогу безпосередньо самим військовополоненим, що повертались додому через територію Станіславщини. Так, газета «Рогатинське слово» від 17 листопада 1941 р. у вище згаданій статті, що була присвячена даній проблемі, наголошувалось: «Хто може, повинен зложити бодай трохи харчів і грошей для рідних кров'ю, хто має час, повинен

зголоситися до праці». В даному контексті у публікації також зауважувалось, що «гарний приклад дає передовсім громада Підгороддя й деякі учениці з Рогатина» [14].

З даного приводу «Воля Покуття» опублікувала відозву УЧХ «Облегчим поворот полонених!», в якій містився заклик до громадськості: «Змобілізуймо всі свої сили, всю українську суспільність на допомогу нашим полоненим! Лікарі, Веч. Отці Парохи, Начальники громад і всі активні одиниці нашого громадянства хай завчасу зорганізуються і очолять цю допомогову акцію та своєю жертвенністю дадуть добрий приклад для решти громадянства! Про маршрут полонених Централя У.Ч.Х. попередить низові клітини У.Ч.Х. вчасніше» [12].

Тогочасні видання, що виходили друком на Станіславщині інформували своїх читачів також про те, що з 20 листопада 1941 р. УЧХ продовжував свою діяльність спрямовану на надання допомоги українським військовополоненим уже «як відділ Українського Крайового Комітету і для тої цілі творить Комісії Допомоги Полоненим при У.К.» [13; 3]. Така зміна статусу організації була зумовлена постійним тиском з боку окупаційної адміністрації. В жовтні 1941 р. львівське гестапо кілька разів викликало голову централі УЧХ Тому Воробця і вимагало від нього негайної ліквідації «нелегального» УЧХ та передачі всього майна Українському Крайовому Комітету у Львові. Всі намагання переконати німецькі поліцейні органи толерувати червонохресну діяльність аж до закінчення акції ліквідації таборів полонених, що було теж в інтересах самих німців, та вважати діяльність Червоного Хреста за виключно гуманітарну, а не політичну установу, лише віддаляли час неминучої ліквідації. В результаті на категоричну вимогу німців, голова Українського Крайового Комітету К. Паньківський був змушений до «ліквідації» УЧХ. Гестапо дозволило подальшу червонохресну діяльність під запропонованою К. Паньківським назвою «Краса Комісія Допомоги полоненим» та під дальшим головуванням Томи Воробця [16]. У цих публікаціях, звісно жодним чином не пояснюється причини, що призвели до такого переформування роботи Червоного Хреста [13; 3]. Після цього до кінця 1941 р. УЧХ поступово зникає зі сторінок прикарпатської легальної преси.

Проте проблематика пов'язана з діяльністю Червоного Хреста продовжувала розглядатись місцевою періодикою і в наступні роки нацистської окупації краю. В даному контексті слід відзначити висвітлення друкованими виданнями роботи та взаємодії з населенням на даній території Німецького Червоного Хреста. Публікації, в яких в тій чи іншій мірі піднімалось питання функціонування цієї структури в 1941 р., були в основному присвячені поверненню полонених додому, пошуку полонених та загиблих українців, що брали участь у військових діях у складі польської та радянської армій, а також осіб заарештованих радянськими органами влади.

Зокрема, газета «Калуський голос» у випуску за 14 грудня 1941 р. повідомляла мешканців краю, що «у справі загинутих осіб у часі війни треба писати в німецькій мові до Президії німецького Червоного Хреста – Президіум дес Дойчен Ротен Кройцес, Берлін...» [18]. Вже в наступних випусках цей часопис інформував громадськість Станіславщини проте, що Німецький Червоний Хрест здійснював діяльність у даному напрямку і безпосередньо на території Дистрикту Галичина. Так, у номері за 28 грудня 1941 р. вказувалось: «Погибші особи можна пошукувати через Німецький Червоний Хрест для галицької округи що є у Львові при вул. Поліційній» [22].

Разом з тим слід відзначити і те, що дещо раніше, у номері від 21 грудня 1941 р., часопис «Калуський голос» розмістив повідомлення Українського Центрального Комітету з приводу «Пошукування полонених з більшевицької армії, пропавших і арештованих більшевиками». В даній публікації читачів переконували: «Всі прохання вислані досі до УЦК в Кракові, або до Німецького Червоного Хреста, є не потрібні і безцінні бо повищі організації не мають покищо змоги на такі прохання відповісти». З даного приводу їм рекомендували дати оголошення у часопис «Нова доба» [21].

Починаючи з 1942 р. на сторінках прикарпатської преси значно зменшилась кількість публікацій, в яких фігурував Німецький Червоний Хрест. В деяких статтях, як і в 1941 р., висвітлювалась участь організації у пошуку українських полонених і зниклих безвісті. Зокрема, часопис «Станіславське слово» повідомляв мешканців Станіславщини про те, що розшук полонених, який провиди «Реферат Допомоги Полоненим при Відділі Суспільної Опіки Українського Центрального Комітету», здійснювався при допомозі Німецького Червоного Хреста. Також в публікації вказувалось, які дані було потрібно надіслати для пошуку особи [15].

Проте більшість повідомлень у місцевій періодиці в основному були присвячені не діяльності Німецького Червоного Хреста на території краю, а пожегтам здійсненим на його користь. Так, до прикладу, в газетах «Українське слово» за 16 січня 1942 р. та «Воля Покуття» за 18 січня 1942 р. зазначалось: «Союз Українських Кооперативів «Центросоюз»... 5000 зол. як жертву для Німецького Червоного Хреста». Інформація про пожегта здійснені на користь організації у цих публікаціях подавалась вже у контексті допомоги німецькій армії, а не пошуку та опіки над полоненими [24; 23].

Окрім того, друковані видання в період нацистської окупації також висвітлювали роботу Міжнародного Червоного Хреста. Часопис «Станіславське слово» 12 вересня 1943 р. подавав наступні дані: «Від початку війни до половини серпня 1943 р. через поштові уряди комітету міжнародного Червоного Хреста перейшло 52 мільйонів листів. Підчас коли в першому році війни переходило через Червоний Хрест 17 000 листів

денно, то під сучасну пору їх 60 000 кожного дня. В 1940 р. нараховано 6 мільйонів листів а сьогодні нараховують їх на 20 мільйонів. Наспівають вісті з усіх частин світу та на всіх мовах. Бюра Червоного Хреста відкривають, перекладають та дають відповіді на безліч листів якнайстаранніше та якнайскоріше» [11].

Не зважаючи на те, що публікації присвячені червонохресній тематиці продовжували виходити друком на сторінках прикарпатської преси впродовж майже всього періоду нацистської окупації, в цілому вони були мало пов'язані з територією Станіславщини. Фактично починаючи з 1942 р., за винятком деяких вище згаданих повідомлень, з газетних шпальт зникають свідчення про діяльність організації, які б навіть мали опосередковане відношення до Станіславщини [2; 15; 18; 23; 24].

Загалом розглядаючи висвітлення легального прикарпатською пресою діяльності Червоного Хреста на території краю, слід відзначити те, що тогочасна періодика підкреслювала суспільну значущість функціонування даної структури. Зокрема, друковані видання інформували громадськість про заходи здійснені Українським та Німецьким Червоним Хрестом для опіки над українськими військовополоненими. Місцеві газети всілякого закликали населення сприяти роботі Червоного Хреста. Значна частота публікацій присвячених даній проблематиці носила яскраво виражений пропагандистський характер. У цих статтях червонохресна агітація поєднувалась із прославлянням нового нацистського окупаційного режиму. Для легальної періодики вказаного періоду також було притаманним розміщення цілого ряду повідомлень про діяльність окремих локальних філій УЧХ на території Станіславщини. Дані публікації містять інформацію не тільки про роботу організації, а і про її взаємодію з місцевими жителями, засвідчуючи досить активну підтримку мешканцями Прикарпаття Червоного Хреста.

Список використаних джерел

1. 'Гідне масового наслідування', 1941, *Рогатинське слово*, 3 грудня, ч.19, с.4.
2. 'Для полонених українців', 1942, *Воля Покуття*, 29 січня, ч.5 (54), с.4.
3. 'Допомогова акція українським полоненим', 1941, *Калуський Голос*, 21 грудня, ч.20, с.3.
4. 'З українського життя. Львівське радіо доносить', 1941, *Українське слово*, 20 серпня, ч.13, с.2.
5. 'Збірка на «Український Червоний Хрест»', 1941, *Українське слово*, 7 грудня, ч.31, с.2.
6. Клименко, О., 2004. 'Грошовий обіг у дистрикті «Галичина» під час німецької окупації (1941–1944 рр.)', *Збірник праць ТО НТШ*, 1, с.161–171. [online] Доступно: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/13877/2/ProcNTShTB_2004v1_Klivenko_O-Hroshovi_obih_u_dystrykti_161-171.pdf [Дата звернення 20 січня 2019].
7. Лисенко, Є., 2008. 'Соціальне становище радянських військовополонених у роки Другої світової війни', В: *Військовий полон та інтернування 1939–1956. Погляд через 60 років. Матеріали міжнародної наукової конференції, 2–4 червня 2006*, К.: *Парламентське видавництво*, с.86–95. [online]. Доступно: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-611-596-9/978-966-611-596-9.pdf> [Дата звернення 20 січня 2019].
8. Лисенко, О., 2016. 'Благодійні акції як формат соціальної солідарності в Західній Україні', 1939–1945. *Україна модерна*.

Міжнародний інтелектуальний часопис. [online]. Доступно: <http://uamoderna.com/md/lysenko-war-time-charity> [Дата звернення 20 січня 2019].

9. Ріпецький, М., ред., 1992–1993. Літопис Української Повстанської Армії, Т.23: Медична опіка в УПА, Торонто – Львів.

10. 'Новинки', 1941, *Рогатинське Слово*, 1 листопада, ч.17, с.3.

11. 'Новинки', 1943, *Станиславське слово*, 12 вересня, ч.37 (100), с.8.

12. 'Облегчим поворот полонених!', 1941, *Воля Покуття*, 26 жовтня, ч.24, с.4.

13. 'Організація комісій допомоги полоненим при українських комітетах', 1941, *Українське слово*, 18 грудня, ч.36, с.2.

14. 'Поворот полонених', 1941, *Рогатинське Слово*, 17 листопада, ч.18, с.6.

15. 'Розшуки полонених і пропавших без вісти', 1942, *Станиславське слово*, 29 травня, Ч.50 (91), с.4.

16. Срібна, МА., 2012. 'Особливості діяльності відділів Українського Червоного Хреста на окупованих українських землях у 1941–1943 рр.', *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*, 1, с.131–137.

17. 'У Львові повстала організаційний реферат Українського Червоного Хреста', 1941, *Воля Покуття*, 7 вересня, ч.17, с.3.

18. 'Український Окружний Комітет в Коломиї', 1942, *Воля Покуття*, 18 січня, ч.2 (51), с.8.

19. 'Хроніка м. Надвірної', 1941, *Українське слово*, 20 серпня, ч.13, с.5.

20. 'Хроніка', 1941, *Калуський Голос*, 14 грудня, ч.19, с.4.

21. 'Хроніка', 1941, *Калуський Голос*, 21 грудня, ч.20, с.4.

22. 'Хроніка', 1941, *Калуський Голос*, 28 грудня, ч.21, с.4.

23. 'Центросоюз жертвує на зимову допомогу й Німецький Червоний Хрест', 1942, *Воля Покуття*, 18 січня, ч.2(51), с.6.

24. 'Центросоюз жертвує на зимову допомогу й німецький Червоний Хрест', 1942, *Українське слово*, 16 січня, ч.6 (47), с.4.

25. 'Червоний Хрест в Рогатині. УЧХ', 1941, *Рогатинське слово*, 3 грудня, ч.19, с.2.

References

1. 'Gidne masovogo nasliduvannja (Dignified mass imitation)', 1941, *Rogatyns'ke slovo*, 3 grudnja, ch.19, s.4.

2. 'Dlja polonenyh ukrai'nciv (For the captured Ukrainians)', 1942, *Volja Pokuttja*, 29 sichnja, ch.5 (54), s.4.

3. 'Dopomogova akcija ukrai'nskym polonenyh (Assistance to Ukrainian prisoners)', 1941, *Kalus'kyj Golos*, 21 grudnja, ch.20, s.3.

4. 'Z ukrai'nskogo zhyttja. L'vivs'ke radio donosyt' (From the Ukrainian life. Lviv radio to report)', 1941, *Ukrai'ns'ke slovo*, 20 serpnja, ch.13, s.2.

5. 'Zbirka na «Ukrai'ns'kyj Chervonyj Hrest» (Collection on the Ukrainian Red Cross)', 1941, *Ukrai'ns'ke slovo*, 7 grudnja, ch.31, s.2.

6. Klymenko, O., 2004. 'Groshovyj obig u dystrykti «Galychna» pid chas nimec'koi okupacii' (1941–1944 rr.) (Money circulation in the districts of Galicia during the German occupation 1941–1944)', *Zbirnyk prac' TO NTSh*, 1, s.161–171. [online] Dostupno: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/13877/2/ProcNTShTB_2004v1_Klimentko_O-Hroshovyi_obih_u_dystrykti_161-171.pdf [Data zvernennja 20 sichnja 2019].

7. Lysenko, Je., 2008. 'Social'ne stanovyshhe radjans'kyh vijs'kovopolonenyh u roky Drugoi' svitovoi' vijny (The social situation of Soviet prisoners of war during the Second World War)', V: *Vijs'kovyj polon ta internuvannja 1939–1956. Pogljad cherez 60 rokov. Materialy mizhnarodnoi' naukovoї konferencii*, 2–4 chervnja 2006, K.: *Parlaments'ke vydavnytvo*, s.86–95. [online]. Dostupno: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-611-596-9/978-966-611-596-9.pdf> [Data zvernennja 20 sichnja 2019].

8. Lysenko, O., 2016. 'Blagodijni akcii' jak format social'noi' solidarnosti v Zahidnij Ukraini', 1939–1945 (The social situation of Soviet prisoners of war during the Second World War) *Ukrai'na moderna. Mizhnarodnyj intelektual'nyj chasopys*. [online]. Dostupno: <http://uamoderna.com/md/lysenko-war-time-charity> [Data zvernennja 20 sichnja 2019].

9. Ripec'kyj, M., red., 1992–1993. 'Litopys Ukrai'ns'koi' Povstans'koi' Armii', T.23: Medychna opika v UPA (Annals of Ukrainian Insurgent Army. T.23: Medical care in the UPA)', Toronto – L'viv.

10. 'Novynky (News)', 1941, *Rogatyns'ke Slovo*, 1 lystopada, ch.17, s.3.

11. 'Novynky (News)', 1943, *Stanyslavs'ke slovo*, 12 veresnja, ch.37 (100), s.8.

12. 'Oblegchim povort polonenyh! (Lightening the prisoner!)', 1941, *Volja Pokuttja*, 26 zhovtnja, ch.24, s.4.

13. 'Organizacija komisij dopomogy polonenyh pry ukrai'ns'kyh komitetah (Organization of Committees of Assistance to Captives at Ukrainian Committees)', 1941, *Ukrai'ns'ke slovo*, 18 grudnja, ch.36, s.2.

14. 'Povorot polonenyh (Turning the captives)', 1941, *Rogatyns'ke Slovo*, 17 lystopada, ch.18, s.6.

15. 'Rozshuky polonenyh i propavshyh bez visty (Searches for prisoners and missing persons)', 1942, *Stanyslavs'ke slovo*, 29 travnja, Ch.50 (91), s.4.

16. Sribna, MA., 2012. 'Osoblyvosti dijal'nosti viddiliv Ukrai'nskogo Chervonogo Hresta na okupovanyh ukrai'ns'kyh zemljah u 1941–1943 rr. (Features of the activities of the Ukrainian Red Cross departments in the occupied Ukrainian lands in 1941–1943)', *Visnyk Akademii' prac'i i social'nyh vidnosyn Federacii' profspilok Ukrai'ny*, 1, s.131–137.

17. 'U L'vovi povstala organizacijnyj referat Ukrai'nskogo Chervonogo Hresta (An organizational essay of the Ukrainian Red Cross arose in Lviv)', 1941, *Volja Pokuttja*, 7 veresnja, ch.17, s.3.

18. 'Ukrai'ns'kyj Okruzhnyj Komitet v Kolomyi' (Ukrainian District Committee in Kolomyia)', 1942, *Volja Pokuttja*, 18 sichnja, ch.2 (51), s.8.

19. 'Hronika m. Nadvirnoi' (Chronicle) (Chronicle of the city of Nadvirna)', 1941, *Ukrai'ns'ke slovo*, 20 serpnja, ch.13, s.5.

20. 'Hronika (Chronicle)', 1941, *Kalus'kyj Golos*, 14 grudnja, ch.19, s.4.

21. 'Hronika (Chronicle)', 1941, *Kalus'kyj Golos*, 21 grudnja, ch.20, s.4.

22. 'Hronika (Chronicle)', 1941, *Kalus'kyj Golos*, 28 grudnja, ch.21, s.4.

23. 'Centrosojuz zhertvuje na zymovu dopomogu j Nimec'kyj Chervonyj Hrest (Central union sacrifices for winter aid and the German Red Cross)', 1942, *Volja Pokuttja*, 18 sichnja, ch.2(51), s.6.

24. 'Centrosojuz zhertvuje na zymovu dopomogu j nimec'kyj Chervonyj Hrest (Central union sacrifices for winter aid and the German Red Cross)', 1942, *Ukrai'ns'ke slovo*, 16 sichnja, ch.6 (47), s.4.

25. 'Chervonyj Hrest v Rogatyni. UChH (The Red Cross in the Rohatin URC)', 1941, *Rogatyns'ke slovo*, 3 grudnja, ch.19, s.2.

* * *